

fuisset sacerdotibus : ubi vero non habebunt officia ecclesiastica committenda, novos ordinare non poterunt subdiaconos titulo sufficienti destitutos, alioquin tenerentur, juxta sacros canones, vel congruentem sustentationem eis præstare, vel munus ecclesiasticum in alia diœcesi procurare.

Quando probabilis affulget spes eos convenienter, intra tempus non longum, sive in propria sive in aliena diœcesi collocandi, aspirantes bene dispositos, interrogatos et consentientes, ordinare potest episcopus.

Sicut autem episcopus sustentare non tenebatur clericum cum debita diligentia ordinatum, cujus titulus deprehendebatur fictitiuus, aut casu perierat, ita nunc alere non tenetur eum qui propria culpa munere ecclesiastico se constituit indignum, nec eum qui aliunde sibi providere potest, v. g., ex honestis laboribus, vel qui habet patrem divitem, quia pater jure naturali filium alere debet. *Vide S. Ligorium, l. 6, n. 813 et seq.*

10° *Ordinatio gradatim et non per saltum.*

Qui ad superiorem ascendit ordinem, neglecto medio, dicitur promotus *per saltum*; Decretal. l. 5, tit. 29, cap. 1. Si ex mala fide sic agat, non solum mortaliter peccat, sed insuper suspensionem ab exercitio suscepti ordinis incurrit; si non ministraverit, episcopus ex legitima causa eum dispensare poterit; concil. Trid., sess. 23, cap. 14, de Reform. Si vero dolo caruerit, non peccavit, nec suspensionem tanquam censuram incurrit: ab exercitio tamen suscepti ordinis prohibetur, donec susceperit ordinem quem omisit.

In utroque casu, ex unanimi theologorum sententia, valet ordo *per saltum* collatus, excepto episcopatu, qui absque sacerdotio prævio valide conferri non potest.

P. *Morinus* demonstrat, 3 parte, Exercit. 99, cap. 2 et 3, antiquitus inferiores ordines quandoque omissos fuisse, ut superior statim conferretur; quidquid sit de illo facto ab aliis negato, certum est nullum nunc inferiorem ordi-

nem absque gravi peccato voluntarie omitti posse, et omissionem ex quacumque causa factam semper reparandam esse.

Quod ad irregularitates attinet, in speciali de illis Tractatu dicemus.

CAPUT SEXTUM.

DE OBLIGATIONIBUS PER ORDINES IMPOSITIS.

Tres potissimum obligationes ordinibus sacris sunt annexæ, videlicet obligatio cælibatum servandi, obligatio officium recitandi, et obligatio habitum clericalem ferendi.

ARTICULUS PRIMUS.

DE OBLIGATIONE CÆLIBATUM SERVANDI.

In Tractatu *de Matrimonio* probavimus, adversus Jovianum et Protestantes, cælibatum pro Deo electum juri naturæ non adversari, sed e contra matrimonio præstare. Nunc quæstio est an obligatio illum perpetuo servandi ordinibus sit annexa et quo jure.

Quidam arbitrati sunt illum ab ipso Christo fuisse præscriptum; hanc opinionem omnes rejiciunt ob duplicem præsertim rationem: 1° quia nullus profertur textus Scripturæ, nullumque traditionis monumentum quo illa nitatur; 2° quia summi Pontifices ab hac lege non semel dispensarunt, et maxime Pius VII temporibus nostris, ea tamen conditione ut sic dispensati ministerio sacro non inservirent.

PROPOSITIO.

Perpetuus cælibatus ordinibus sacris jure ecclesiastico est annexus in Ecclesia Latina.

Prob. Hæc propositio antiquissima et perpetua nititur traditione; inter multa enim quæ citari solent testimonia, præferamus sequentia.

Origenes, Homil. 23 in Num., n. 3 : « Videtur mihi, » inquit, quod illius solius est offerre sacrificium indesinens, qui indesinenti et perpetuae se devoverit castitati. »
S. Hieron., Epist. 30 adversus Jovinianum, part. 2 : « Episcopi, presbyteri et diaconi aut virgines eligantur, » aut vidui, aut certe post sacerdotium in aeternum pudici. »

Siricius papa, Epist. ad *Himerium* Tarracon., aiebat anno 395 : « Sacerdotes omnes atque levitæ (id est diaconi) » insolubili lege constringimur, ut a die ordinationis nostræ sobrietati et pudicitiae corda nostra mancipemus et corpora. » *Labbe*, t. 2.

S. Epiph., Hæres. 59, testatur sacrosanctam Dei Ecclesiam ad diaconi, presbyteri, episcopi aut subdiaconi ordinem non admittere conjugatos ; « sed cum duntaxat » admittere, qui ab unius uxoris consuetudine sese continuerit, aut ea sit orbatus, quod in illis locis præcipue » fit ubi ecclesiastici canones accurate servantur. »

Innumera concilia eandem legem, ut jam existentem et antiquam, sanxerunt, renovarunt aut confirmarunt, ut videre est apud *Thomassin*, part. 1, l. 1, cap. 43 et 44 ; *Conf. d'Aug.*, de l'Ordre. Duo tantum seligemus.

Carthag. II, circa annum 300 celebratum, can. 2, hæc habet : « Ita placuit et condecet sacrosanctos antistites et » Dei sacerdotes, nec non et levitas, vel qui sacramentis » divinis inserviunt, continentibus esse in omnibus, quo » possint simpliciter quod a Deo postulante impetrare, ut » quod Apostoli docuerunt et id ipsa servavit antiquitas, » nos quoque custodiamus. » *Labbe*, t. 2.

Conc. Trid., sess. 24, can. 9, sic definit : « Si quis dixerit clericos in sacris ordinibus constitutos, vel regulares » castitatem solemniter professos, posse matrimonium » contrahere, contractumque validum esse, non obstante » lege ecclesiastica, vel voto... anathema sit. » Patet ergo hanc institutionem esse antiquissimam et ipsis tribuendam esse Apostolis, ut patres concilii *Carth. II* affirmant, juxta regulam a *S. Aug.* traditam et a nobis sæpe repetitam : « Quod universa tenet Ecclesia, nec conciliis institutum,

» sed semper retentum est, non nisi ab Apostolis traditum » rectissime creditur. »

Diximus 1° ordinibus sacris, qui nunc sunt episcopus, presbyteratus, diaconatus et subdiaconatus ; qui enim minores ordines tantum susceperunt, a matrimonio non prohibentur, sed ipso facto a privilegiis et juribus ecclesiasticis excidunt. Cum subdiaconatus inter minores ordines diu computatus fuerit, in primis Ecclesiæ sæculis subdiaconi ad cælibatum non fuerunt astricti : unde *S. Hieron.*, *Siricius* et *concil. Carth. II* de solis episcopis, presbyteris et diaconis loquuntur.

S. Gregorius Magnus, in prima parte Decreti, dist. 28, can. 1 et 2 relatus, prohibet ne deinceps ordinentur subdiaconi qui se caste victuros non promiserint. *Innocentius II*, *ibid.*, can. 2, decernit ut qui, in ordine subdiaconatus constituti, uxores duxerint, officio et beneficio ecclesiastico careant. Ab eo tempore subdiaconi in ecclesia Occidentali ad custodiendam perfectam castitatem obligati sunt, et qui ante ordinationem erant conjugati, ab uxoribus, sicut diaconi, presbyteri et episcopi, abstinere tenentur.

Diximus 2° jure ecclesiastico, tum ut jus divinum excluderemus, tum ut a quæstione inter theologos agitata abstineremus ; quærent enim theologo an obligatio castitatis ex lege ecclesiastica eam imponente proveniat, an vero ex voto ordini sacro auctoritate Ecclesiæ annexo, quod necessario emittit quicumque ordinem voluntarie suscipit. Alii unam, alii alteram defendunt sententiam : hanc quæstionem definire noluerunt patres Tridentini, ut narrat *Palavicinus*, l. 23, cap. 9, n. 2, sed tantum errorem Lutheri damnare, utendo ipsius verbis, non obstante lege ecclesiastica vel voto.

Quæcumque sententia defendatur, omnes fatentur eum qui sacrum ordinem suscepit, non solum contra castitatem sed etiam contra religionem peccare, si a continentia decidat. Communiter docent insuper auctores eum qui ordinem sacrum suscepisset, absque intentione se ligandi, nihilominus ad continentiam teneri.

Diximus 3° in *Ecclesia Latina*; in Ecclesia enim Græca non eadem est omnino disciplina. Nullus in ordine sacro constitutus uxorem ducere potest; episcopis stricte prohibitum est propria uxore uti post ordinationem. At in concilio Quinisexto, seu in Trullo, anno 692 celebrato, statuitur canone 13: « Si quis dignus inventus fuerit qui » subdiaconus, vel diaconus, vel presbyter ordinetur, is » ad talem gradum assumi non prohibeatur, si cum legitima uxore cohabit; sed neque ordinationis tempore » ab eo postuletur ut profiteatur se a legitima cum uxore » consuetudine abstenturum, nec ex eo a Deo constitutas » et sua præsentia benedictas nuptias injuria afficere cogatur. » *Labbe*, t. 9.

Hanc regulam huc usque apud Græcos etiam catholicos vigentem Ecclesia romana toleravit, quia persuasum habet continentiam clericis lege divina non esse præscriptam.

Quæritur an continentia ordinibus sacris sapienter fuerit annexa?

R. affirmative. 1° Ut qui ad immolationem agni immaculati cooperantur, sua puritate tanto ministerio digniores efficiantur; si enim David et milites ejus panes Propositionis manducare non poterant, nisi aliquandiu ab uxoribus abstinuissent, I Reg. XXI, « quanto magis hi sacerdotes et » levitæ pudicitiam ex die ordinationis servare debent, » quibus vel sacerdotium, vel ministerium sine successione est, nec præterit dies qua vel a sacrificiis divinis, » vel a Baptismatis officio vacent. » Sic *Innocentius I*, Epist. 3 ad Exuperium: *Labbe*, t. 2. 2° Ut ministri sacri orationi liberius vacare possint; opera enim carnis etiam licita animam deprimunt et quodammodo carnalem reddunt. 3° Ut a negotiis hujus mundi expediti, solliciti sint quomodo placeant Deo, et operibus charitatis ardentius incumbant: *Qui enim cum uxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori, et divisus est*, I Cor. VII, 33. 4° Ut integræ castitatis honore majorem sibi concilient venerationem, omnem suspicionem libidinis vel seductionis puellarum sub prætextu matrimonii ineundi amoveant. 5° Ut sibi tantum providere debentes, victu et

vestitu sint contenti, atque omne temporale lucrum parum requirentes, sublime ministerium sibi concreditum honorabilius reddant.

Qui sacerdotes catholicos perfectam castitatem servantes et bonis operibus totos incumbentes, comparabit cum ministris protestantibus uxorum et liberorum curam habentibus, sentiet quanta inter utrosque existat distantia.

Nunc vix quidam cælibatum ecclesiasticum fideliter servatum impugnant; præstantiores scriptores illum, e contra, fortiter commendant, v. g., *Feller*, *Catéchisme philosophique*; *De Maistre*, *Soirées de Saint-Petersbourg*; *Annales de philosophie chrétienne*, passim et præsertim anno 1833, p. 293; *Jager*, *du célibat ecclésiastique*, etc.

Leibnitz, licet protestans, sic habet, Syst. theol., p. 328: « Et si matrimonium sit sacramentum et irreprehensibile » censi debeat, fatendum tamen est ob manifestas rationes et consensum populorum et verba expressa Scripturæ sacræ, plus laudis habere cælibatum caste servatum... Itaque paulatim eo contendit ac tandem pervenit Ecclesia maxime Occidentalis ut sacerdotes cælibes » essent. »

COROLLARIUM.

Sequitur ex dictis clericos teneri, ratione obligationis sibi impositæ, 1° ab his omnibus cavere quæ ipsorum castitatem periculo exponerent, eorumque statum purum et castum dedecerent, quales sunt lectio librorum obscenorum, curationes quorundam morborum, etc.; 2° ab omni familiaritate cum feminis, præsertim junioribus, abstinere; 3° strictissime stare legi ecclesiasticæ, quæ sub gravi prohibet clericis in sacris ordinibus constitutis, ne in domo sua extraneas feminas retineant, nisi bonæ sint famæ et ætatis proventæ. Concilium Nicænum I, can. 3, ait: « Omnibus modis interdixit sancta synodus, neque episcopo, neque presbytero, neque diacono, neque ulli » clericorum omnino licere secum habere subintroductam » mulierem, nisi forte mater sit, aut soror, aut avia, aut » amita, aut matertera. »

Lex ista sæpissime fuit renovata in conciliis, tum generalibus, tum provincialibus, et in innumeris synodis diocesanis, ut videre est apud libr. cui titulus *Conf. d'Ang., Etats*, etc. Quandoque severior fuit, et aliquando paulo remissior, sed nunquam sublata est, nec substantialiter mutata.

In Synodo Cenomanensi, anno 1788 habita, sic exprimitur : « Nous leurs défendons très-expressément (aux » ecclésiastiques) d'avoir chez eux des femmes ou des » filles en qualité de servantes ou de domestiques, qui » n'aient pas atteint l'âge de quarante ans, ni même celles » de cet âge qui auraient été mal notées.

» Ils pourront néanmoins avoir chez eux leurs parentes, » savoir : leurs mères, tantes, sœurs, belles-sœurs et nièces, pourvu qu'elles soient de bonnes mœurs et de » bonne réputation, et qu'elles n'aient point auprès » d'elles de femmes ou de filles qui n'aient atteint l'âge » de quarante ans. »

Nullus igitur clericus mulierem hac lege prohibitam apud se, sine dispensatione ab episcopo legitime obtenta, habere potest; Collator Andeg. affirmat sine hæsitatione eum secus agentem mortaliter peccare; nec nos arbitramur eum absolvi posse, nisi vel mulierem dimittat, vel dispensationem, verum simpliciter dicendo, obtineat, supposito insuper quod nullum sit scandalum nec periculum.

Quantumvis conjunctæ sint mulieres, si occasionem præbeant scandalosæ suspicioni, dimitti debent, et sacerdotes eas dimittere renuentes, ab officio suspendi et beneficio privari possunt, sola episcopi auctoritate (*Concil. Trid. sess. 25, cap. 14, de Reform.*)

ARTICULUS SECUNDUS.

DE DIVINO OFFICIO.

Officium in genere significat quod unusquisque efficere debet; et officium divinum, quod erga Deum præstare tenemur. Vulgo per divinum officium intelligitur corpus orationum et lectionum a quibusdam personis certis diebus

recitandarum. Dicitur etiam 1° *officium ecclesiasticum*, quia nomine Ecclesiæ persolvitur; 2° *officium canonicum* vel *horæ canonicæ*, quia juxta sacrorum canonum regulas recitandum est, et horis determinatis diei vel noctis respondet; 3° *breviarium*, quia mirabile est compendium Veteris ac Novi Testamenti, Sententiarum Patrum et Vitæ Sanctorum.

Breviter dicturi sumus 1° de origine, divisione et obligatione divini officii; 2° de ejus ordine, tempore, integritate et continuatione; 3° de intentione et attentione in eo recitando, ubi de loco et situ; 4° de causis ab eo excusantibus.

§ I.— De origine, divisione et obligatione divini officii.

1° Divinum officium, quoad substantiam, tempore Apostolorum inchoatum esse videtur: colligitur 1° ex Act. Apost. x, 9: *Ascendit Petrus in superiora ut oraret circa horam sextam*; et xvi, 25: *Media autem nocte, Paulus et Silas orantes, laudabant Deum*. 2° Ex Constit. Apost. S. Clementi vulgo ascriptis, quæ, l. 8, cap. 34, hæc habent: « Preces facite mane, tertia hora, et sexta, » et nona, et vespere, atque ad galli cantum. » S. Cyp. lib. de Oratione Dominica, sub fine; *Prudentius*, in sæculo quarto; S. Ambros., de Vig., l. 3, cap. 4; S. Hieron., Epist. 8 ad Demetriadem virginem, 2 part., de diversis horis in constitutionibus Apost. memoratis loquuntur.

2° Horas canonicas in primis temporibus usitatas, et ex psalmis aliisque Scripturæ sacre partibus præcipue compositas, S. Damasus, S. Gelasius et S. Gregorius Magnus successive in nova constituerunt forma. Eas longiores primus contraxit Gregorius VII qui supremum pontificatum ab anno 1073 ad annum 1085 obtinuit, et inde natum esse vocabulum *breviarium* plures arbitrantur. Advertit *Fleury*, l. 64, n. 64, se prima vice hoc nomen invenire in epist. archiep. Lug. anni 1099.

Deinde hoc Breviarium diuturnitate temporis a prima institutione deflexum, opera Generalis fratrum Minorum reformatum pro toto S. Francisci ordine, a Gregorio IX

fuit approbatum anno 1241. Postea officii Conceptionis B. Mariæ virginis et aliorum sanctorum a S. Bonaventura eis adjectis, a Nicolao III, anno 1227 ad summum pontificatum assumpto, pro ipsa Ecclesia Romana fuit admissum.

Cardinalis *Quignonez*, franciscanus, jussu Clementis VII de novo contraxit Breviarium, tres tantum assignans psalmos singulis horis canonicis, longitudine unius cum brevitate alterius compensata, ut diurna recitatio esset semper fere eadem. Ita tamen divisum erat psalterium ut integrum singulis hebdomadis recitaretur. Ad matutinas nunquam plures quam tres recitabantur lectiones cum tribus psalmis.

Breviarium istud, a Paulo III, Julio III et Paulo IV approbatum, a facultate Parisiensi anno 1545 censuris affectum, per 40 circiter annos fuit in usu. Ejus tamen recitatio non fuerat præcepta, sed tantum permissa, et in multis aliis ecclesiis non fuit adoptata. Hinc Romæ et in multis aliis locis nata est diversitas et ingens confusio in modo orandi et psallendi.

3° Concil. Trid. malo huic remedium afferre volens, jussit, sess. 25, ad calcem, ut auctoritate summi Pontificis nova fieret recognitio Breviarii et Missalis Romani injuria temporum aliisque causis vitiatum. S. Pius V, bulla *Quod a nobis*, 9 junii 1568, Breviarium cardinalis *Quignonez*, dicti Sanctæ Crucis, quia ipsius titulus erat ecclesia Sanctæ Crucis de Jerusalem, Romæ existens, omnino abolevit. Alia pariter suppressit, tum romana, tum aliena, quæ ex institutione vel consuetudine legitima non superarent ducentos annos. « Quæcumque alia Breviaria vel » antiquiora, vel quovis privilegio munita, vel ab episcopis in suis diocesisibus promulgata, omnemque illorum » usum de omnibus orbis ecclesiis... monasteriis, et locis » etiam exemptis, in quibus alias officium divinum Romanæ Ecclesiæ ritu dici consuevit aut debet; illis tamen exceptis quæ, ab ipsa prima institutione, a Sede » apostolica approbata, vel consuetudine quæ, vel ipsa » institutio, ducentos annos antecedit, aliis certis Breviariis usas fuisse constiterit, quibus, ut inveteratum,

» illud jus dicendi et psallendi suum officium non adimimus. »

4° Hæc bulla non minus quam sæculares spectabat regulares, qui proprio Breviario a ducentis annis jam certo existente tunc non potiebantur.

Astringit tantum eos qui officium recitabant juxta ritum Romanum lato sensu sumptum, non vero eos qui sequebantur ritus prorsus diversos, uti Orientales, Mozarabicum, Ambrosianum.

5° Non paucae Galliarum ecclesiæ erant in casu exceptionis a S. Pio V appositæ. Potuerunt ergo servare et communiter servarunt propria Breviaria: ea corrigere et reformare semper consueverunt, salva ritus Romani substantia, et ideo episcopi sæpe dixerunt in titulis ac in mandatis suis: *Ad normam Breviarii Romani vel ad Romani formam.*

Quid autem egerint aliæ Galliarum ecclesiæ quæ jus certum ad exceptionem non habebant, clare definire non possumus. Inter concilia provincialia tunc temporis celebrata, quædam videntur Bullam S. Pii V simpliciter acceptare; alia in majori numero supponunt penes ordinarios remanere facultatem propria emendandi Breviaria, vel etiam quædam Romano adjungendi aut mutandi.

Insuper contingere potuit quod bulla a pluribus conciliis provincialibus acceptata, in multis locis non prævaleret, sicut contigit de concilio Tridentino. Unum constat, scilicet in plerisque Galliarum diocesisibus, saltem a longo tempore, existere consuetudinem vi cujus doctissimi et sanctissimi præsules proprium Breviarium corrigerent et de novo imprimerent, tempore quo studia ecclesiastica maxime apud nos florebant. Hæc consuetudo videtur gaudere conditionibus requisitis ut constitutio S. Pii V jam non obliget, etiamsi olim promulgata fuisset. Ut enim consuetudo vim abrogandi legem canonicam habeat, ad summum requiritur spatium quadraginta annorum, ut ait *Bened. XIV*, de Synodo diocesis, l. 13, cap 5, n. 3 et 4. Unde pontifices Romani hanc consuetudinem noscentes, nunquam reprobaverunt. *Bened. XIV*, usibus gallicanis

communiter non favens, ait, *de Canoniz. sanct.*, l. 4, p. 2, cap. 13, n. 6: « Nec desunt auctores qui usum particularium Breviariorum et jus illum statuendi pro suis ecclesiis adjudicant illis episcopis, in quorum diocesis bullæ Romanorum pontificum Breviarium correctum præfinites, scientibus et tolerantibus ipsis Romanis pontificibus, receptæ non sunt, suæque executione caruerunt. Porro an hæc sufficiant, aliorum iudicium sit. »

6° In ecclesiis Breviarium Romanum habentibus episcopus nova officia addere, vetera detrahere, ritum, lectiones aliave mutare propria auctoritate non potest, nisi forsitan ex consuetudine legitime præscripta; sed ea postulare et obtinere debet a sancta Sede vel a S. Cong. Rit., ut constat ex bullis S. Pii V, ex decreto Urbani VIII 8 aprilis 1628, etc. Ecclesiæ vero quæ proprium habent Breviarium, illud in Breviarium Romanum mutare possunt, consentiente episcopo et universo capitulo, id est, ut explicat *Suarez, de Horis canonicis*, cap. 11, n. 4, majori parte totius capituli capitulariter agentis.

7° Totum officium divinum in septem horas dividitur, videlicet, Matutinum cum Laudibus, Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Vesperas et Completorium, juxta hæc Davidis verba, Ps. cxviii, 164: *Septies in die laudem dixi tibi*. Matutinum dicitur etiam officium nocturnum aut vigiliæ, quia in nocte celebrari consueverat, secundum hæc alia ejusdem Prophetæ verba, Ps. cxviii, 62: *Media nocte surgebam ad confitendum tibi*.

Non pauci volunt Laudes a Matutino seu a nocturnis separandas, ac consequenter octo esse Horas canonicas, septem diei juxta verba Psalmistæ, et unam noctis. Vide *Suarez*, cap. 6.

8° Omnes clerici in ordinibus sacris constituti tenentur, sub peccato mortali, Horas canonicas recitare, ut constat ex variis textibus juris canonici, ex concilio Basileensi, sess. 21, § *Quoscumque*, et ex antiqua Ecclesiæ consuetudine vim legis habente. *Ita omnes*.

Ad hanc obligationem tenentur clerici excommunicati, suspensi, interdicti, degradati, apostatæ, conjugati, in

carcere detenti, ad trirèmes damnati, etc., nisi legitimam dispensationem a summo Pontifice obtinuerint. Qui dispensationem ad ducendam uxorem obtinerent, nulla facta mentione de divino officio, ad illud recitandum probabilius adhuc tenerentur, quia illius obligatio ab obligatione servandi castitatem separari potest: sic *Ferraris, vº Offic.*, art. 1, n. 24.

9° Quo præcise tempore hæc inceperit obligatio ignoramus: scimus tantum eam esse antiquissimam, strictissimam et ordini sacro ita annexam, ut clerici valide ordinati illam ab instanti ordinationis suæ implere teneantur. Unde subdiaconus tenetur ad Horam quæ correspondet tempori quo fuit ordinatus, scilicet ad Primam si ante nonam horam, et ad Tertiam tantum si post nonam horam ordinetur.

Eadem obligatione ligantur religiosi et moniales ipsa votorum solemnium emissionem, *ut alibi ostenditur*.

Subdiaconi, diaconi et presbyteri ecclesiæ Orientalis nulla lege expressa, canone aut concilii decreto ad recitationem officii divini adiguntur: attamen apud eos laudabilis invaluit consuetudo divinum officium recitandi. *Bened. XIV, Const. Eo quavis tempore*, § 44.

10° Quamvis probabilius videatur non tot esse præcepta quot sunt horæ in die, sed unicum præceptum omnes horas ejusdem diei simul complectens, communissime tamen conveniunt theologi omissionem unius parvæ Horæ, vel Completorii, vel partis nocturni æquivalentis, peccatum esse mortale; omissionem vero minoris partis, lineam peccati venialis non excedere.

11° De obligatione canonicorum et regularium cantandi officium in choro hic non agimus, neque de obligatione beneficiatorum partem fructuum omissionibus officii correspondentem restituendi. Omnes conveniunt beneficiatos divinum officium non recitantes, teneri restituere fructus omissionibus factis correspondentes, et restitutionem faciendam esse pauperibus, præsertim pauperibus ecclesiasticis, ac ecclesiis quæ beneficiatorum suorum orationibus frustratæ sunt. Vide *Suarez*, cap. 29 et 30. Ipsi pastores

officium divinum ex gravi culpa omittentes, ad proportionatam restitutionem tenentur; sed valde probabile est eos majorem partem retinere posse ob alia onera quæ subeunt. (S. Liguorius, l. 4, n. 251).

Quæritur quo utendum sit Breviario.

R. 1° Certum est non esse privatorum clericorum disciplinam in una diœcesi receptam mutare aut reformare, episcopum sua agendi ratione condemnare. Nedum ergo contra proprium diœcesis suæ Breviarium insurgant, illud, tuta conscientia et absque ullo examine, recitare possunt, nisi forsans evidenter appareat illud esse graviter vitiosum; quod vix contingere potest, excepto casu in quo reclamaret Ecclesia.

2° Qui publico interest officio, non tantum obligationi suæ satisfacit se ritui particulari ecclesiæ conformando, sed ex convenientia et ad mentem Ecclesiæ, illi se conformare et cum choro cantare debet, si commode potest.

3° Quoad eum qui privatim recitat, non est omnium una mens. Generaliter docetur clericum nulli ecclesiæ adscriptum nec ad religiosum ordinem pertinentem, Breviario Romano uti posse. Recte tamen notant *Bellarminus*, *Collet* aliique melius esse ut in officio privato eum sequatur ritum a quo in officio publico recedere non debet, id est diœcesanum. Imo, stando juri communi, tenentur, juxta *Suarez*, cap. 23, n. 2, recitare Breviarium in sua diœcesi receptum.

4° Qui beneficium tenet vel officium exercet in diœcesi proprium habenti Breviarium ei se conformare tenentur, nec, juxta multos, obligationi suæ satisfaceret, Breviarium Romanum recitando. Idem dicendum est de eo qui adscriptus est religioni particularem ritum habenti. *Billuart*, de Relig., diss. 2, art. 8, § 5, citat declarationem S. Rit. Cong. dicentis, *habentes Breviarium ante ducentos annos institutum, non satisfacere recitando, etiam extra chorum, juxta formam Breviarii novi Pii V, si hoc in sua ecclesia non fuit receptum de consensu episcopi et capituli*. Plures ad sustinendam hanc sententiam idem auctor affert rationes. *Suarez*, eandem defendens, c. 23, n. 9, ait:

In illis diœcesibus (ritum particularem habentibus) non possunt parochi in suis ecclesiis introducere Breviarium Romanum sua auctoritate; at illi cum recitant, tenentur sequi morem ecclesiæ suæ. Addit tamen se, quoniam alii auctores contrariam tenent opinionem, non audere peccati mortalis damnare eum qui Breviarium Romanum privatim recitaret. Etenim non pauci affirmant id licitum esse, quia Ecclesia Romana est mater et magistra cunctarum orbis ecclesiarum. Ita *Lessius*, *Bonacina*, *Collet*; *S. Liguorius*, l. 4, n. 160; *Ferraris*, art. 2, n. 42. Excipiunt si recitatio Breviarii Romani specialiter et juste prohibita fuisset, ut S. Carolus prohibuit clericis suæ diœcesis ad ritum Ambrosianum obligatis, ne alia præstarent divina officia, tam privatim quam publice. Cæterum satagebat sanctus ille pontifex ut S. Pii V Constitutio in variis suæ provinciæ ecclesiis servaretur.

In tali opinionum conflictu non probarem clericum qui, propria auctoritate, ritum diœcesanum relinqueret, et Romanum adoptaret, licet nobis videretur, quoad substantiam, satisfacere. Episcopus autem, stante hujusmodi dubio licentiam, absque consensu capituli, concedere posset Breviarium Romanum privatim recitandi; et tamen non damnandus, sed potius laudandus si eam recusaret, seclusa speciali circumstantia talem concedendam esse licentiam suadente.

Quidquid sit, certum est clericum et religiosum proprium deserere non posse Breviarium ut aliud legitimum, sed a Romano diversum, recitent; et sic agentes non satisfacturos esse. Episcopi et Superiores religionum licentiam sic agendi concedere nequeunt. Ita *Gavant*, t. 3, p. 16.

5° Qui in alienam transit diœcesim cum intentione ibi deinceps manendi, Breviarium mutare tenetur; qui vero a propria diœcesi exsul esse debet, etiam pro longo tempore, v. g., studiorum causa, cum animo revertendi, Breviarium suæ diœcesis retinere potest; et tamen ei permittitur Breviarium diœcesis in qua domicilium facti habet recitare. *Ita omnes*. Si autem per breve tempus in alieno

loco morari debeat, officio publico in choro se conformare potest; at privatim officium loci pro suo recitare non potest, nisi alicujus communitatis, v. g., seminarii, ordinis religiosi communem ordinem sequi cupiat. Sic *Collet, Romsée*, etc.

Nota. Quod dicitur de Breviariis in genere, dicendum est de officio quotidiano in iisdem circumstantiis. Unde qui parochiæ vel ecclesiæ adscriptus, ibi versatur, officium tenetur recitare, etiam privatim, juxta ritum in loco observatum singulis diebus: si vero ecclesiæ non esset adscriptus, officio publico assistens, chorum sequi posset, in particulari proprium officium recitare deberet. Quædam difficultates, ad pastores plures ecclesias habentes, capellanos, etc., spectantes, solventur in *Tract. de Præceptis Ecclesiæ*, cap. 9.

§ II. — De ordine, tempore, integritate et continuatione officii divini.

Notandum in Breviario sicut in Missali esse rubricas mere directorias, quæ respiciunt, v. g., situm corporis extra chorum, ordinem servandum inter commemorationes, etc., et rubricas præceptivas quæ plus minusve graviter obligant. Nulla datur regula ad eas discernendas earumque gravitatem æstimandam.

Quæ diximus, ubi de Sacrificio missæ de S. Rit. Cong. decisionibus, pariter intelligenda sunt de ejusdem S. Cong. responsionibus relative ad divinum officium.

1º Horæ canonice in eo dicendæ sunt ordine quo exponuntur in Breviario, id est, Matutinum ante Laudes, Laudes ante Primam, etc.

2º Attamen sola inversio ordinis, secluso contemptu, non est materia peccati mortalis, quia gravem non continet deformitatem. *Ita communissima doctorum sententia.*

3º Imo, rationabili interveniente causa, nullum est peccatum. *Hinc* 1º qui ante Vesperas in choro parvas non recitavit Horas, laudabilius cantat cum choro, Horas pos-

tea recitaturus. Item putamus dici posse ubi agitur de psalmodia alternis vocibus et in communi, ut fit in seminario. 2º Qui iter faciens habet Diurnale et non Breviarium, parvas Horas, Vesperas et Completorium ante officium nocturnum dicere potest: item et psalmos nocturnorum ante lectiones. 3º Qui Matutinum non recitavit, cum amico vel cum alia persona alicujus auctoritatis, eum rogante aut desiderante, parvas Horas recitare potest, Matutinum postea recitaturus, 4º Potest similiter, officio præsentis diei nondum terminato, officium sequentis diei cum altero recitare, reliquum officii deinde completurus.

4º Tempus pro toto officio complendo est a media nocte ad alteram mediam noctem; sed ex consuetudine tempore S. Thomæ jam existente, Matutinum et Laudes vespere diei præcedentis, ubi sol dimidium cursum inter meridiem et occasum explevit, recitari possunt, licet melius sit ut singulæ Horæ temporibus diei et noctis quibus correspondent recitentur, v. g., Matutinum ad mediam noctem, Laudes ad auroram, Prima ad ortum solis, Tertia ad nonam horam, Sexta ad meridiem, Nona ad tertiam horam, Vesperæ ad occasum solis, et Completorium ad crepusculum seu ante cubitum, ut tradit et explicat *Bened. XIV*, *Instit. 24.*

5º Qui nocturna pridie, ante tempus ex consuetudine fixum, recitare inciperet, probabiliter non satisfaceret, quia obligatio annexa diei, et dies cui annexa est recitatio nocturnorum, nondum incepta est, ut supponitur. Obligatio vero cum die terminatur, ita ut, media nocte adveniente, qui huc usque officium distulit, plus minusve graviter peccavit secundum negligentiam; sed illud recitare non tenetur, et per recitationem, licet in modum penitentiae suadenda sit, culpa admissa non deleteretur.

6º In Quadragesima, Vesperæ ante prandium recitari solent, in memoriam antiquæ disciplinæ, juxta quam jejunium ante solis occasum et vesperarum recitationem non frangebatur: at nulla est obligatio stricta, extra chorum, sic agendi, et absque notabili causa Vesperæ post

prandium recitari possunt. Sic *Ferraris*, art. 4, n. 17, et alii communiter auctores.

7° Aliæ partes officii, a Matutino et Laudibus diversæ, pridie quacumque de causa valide recitari non possunt: unde qui prævidet se cras a recitatione officii impeditum fore illud hodie recitare non tenetur. In tota autem die, cui annexum est, valide recitatur, quia substantia ejus tunc servatur.

8° At inversio temporis, sine rationabili causa, est peccatum veniale, majus vel minus, juxta gradum anticipationis vel negligentiae. Hinc Matutinum et Laudes, vel pridie diei, vel ipsomet die, sed mane recitari debent; Prima et Tertia ante meridiem: receptum est ut Sexta et Nona sic etiam dici soleant, licet absque causa post meridiem dici possint: Vesperæ in spatio quod excurrit inter meridiem et solis occasum recitandæ sunt, et serius Completorium dici potest.

9° Ubi rationabilis est causa, Horas anticipare vel differre licet, sed melius est eas anticipare; nam, inquit *Hugo a S. Victore* apud *Ferraris*, art. 3, n. 23: « Ante » horam orare, providentiæ est; post horam, negligentiae; » in hora, obedientiæ. » Hinc Patres societatis Jesu et fratres Minores apostolica obtinuerant indulta, vi quorum totum officium, usque ad Completorium exclusive, mane recitare possent, ratione itineris vel alicujus honestæ occupationis. *Ferraris*, *ibid.*

« Ut quis licite possit anticipare vel postponere debet » tum tempus Horarum, sufficit quævis causa utilis vel » honesta, nimirum concio paranda vel audienda, periculum supervenientis occupationis vel laboris, major » devotio sive quies, tempus aptius ad studendum, vel » simile. » Sunt verba *S. Ligorii*, l. 4, n. 173, qui plures alios citat, et dicit hanc sententiam esse communem. *Vide Bened. XIV*, Inst. 24, n. 9, idem cum *S. Th.* contra quosdam alios rigidiores docentem.

10° Unusquisque integrum recitare tenetur officium singulis diebus, juxta rubricas, affixum, quia Ecclesia non vult tantum imponere officium in genere, sed officium a

se determinatum. Mutare igitur officium diei est de se peccatum in genere suo mortale, juxta communissimam sententiam. Gravitas vel levitas culpæ pendet a majori vel minori imminutione quæ fit vel intenditur. Si officium indebite assumptum est æquivalens aut fere æquivalens officio relicto, et mutatio non fiat ex contemptu, neque ex animo eam sæpius iterandi, sed ex aliqua levi occasione, peccatum est tantum veniale. Nullum esset, si mutatio ex rationabili causa fieret, puta quia deest pars Breviarii requisita. *Vide Suarez, de Horis can.*, cap. 23, n. 12 et seq.

Qui ex inadvertentia, non tamen invincibili, unum officium pro alio recitavit, non tenetur omissum recitare, quia, juxta communem opinionem, Ecclesia non vult tantum onus illi imponere: hinc axioma, *Officium pro officio*. Attamen consilii est propria officii omissi recitare; et, si officium recitatum notabiliter brevius esset omissio, non tantum consilii, sed præcepti esset sufficientem dare compensationem. Ex hypothesi quod differentia uni nocturno vel Completorio æquivaleret, obligatio videretur esse gravis.

Postea recitare debet officium diei currentis, etiamsi illud jam dixerit. Porro officium sic per oblivionem aut inadvertentiam omissum ea die qua fieri debebat secundum rubricas, non potest eo anno amplius fieri, uti resolvit *S. R. C.* 17 jun. 1673.

11° Qui dubitat an Horam aliquam omiserit, vel positivam habet rationem conjecturandi se illam reipsa recitasse, et tunc eam repetere non tenetur; ita communiter doctores: vel nullam habet rationem positivam judicandi se eam potius recitasse quam non recitasse, et eam repetere debet, quia certa est obligatio, et dubia recitatio. Qui vero, certus se recitasse, dubitat tantum an integre recitaverit, ad nihil tenetur; si enim ob talem incertitudinem repetendum esset, perpetuis anxietatibus animus turbaretur.

12° Ad integritatem officii pertinent 1° *Pater, Ave* et *Credo*, in initio vel in fine officii, prout notantur, non vero orationes *Aperi, Domine*, et *Sacrosanctæ*, nec antiphonæ *B. Mariæ*; 2° *Litaniæ Sanctorum* diebus *S. Marci* et *Ro-*